

จังหวัดพัทลุง

ประวัติศาสตร์-ความเป็นมา

พัทลุงเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ดังปรากฏหลักฐานจากการค้นพบขวานหินขัดในท้องที่ทั่วไปหลายอำเภอในสมัยศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 13 -14) บริเวณเมืองพัทลุงเป็นแหล่งชุมชนที่ได้รับวัฒนธรรมอินเดีย ในด้านพระพุทธศาสนาลัทธิมหายาน มีหลักฐานค้นพบ เช่นพระพิมพ์ดินดิบจำนวนมากเป็นรูปพระโพธิสัตว์ รูปเทวดาโดยค้นพบบริเวณถ้ำคูหาสวรรค์ และถ้ำเขาอกทะลุ

ในสมัยก่อนชื่อเมืองพัทลุง ไม่ได้เขียนอย่างที่ปรากฏให้เห็นจากหลักฐานพบว่าบนเหรียญอีแปะพัทลุง พ.ศ. 2426 เขียนว่า พัททะลุง และพัตลุง ในเอกสารของไทย ใช้ต่างกันมากมายได้แก่ พัททะลุง พัดตลุง พัทธลุงพัตลุง พัทลุง พัทลุง ในเอกสารเบอร์นีของอังกฤษสมัยรัชกาลที่ 3 เขียนว่า Bondelun และ Merdelong ของนายลามาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศส สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เขียนว่า Bourdelun ความหมายของชื่อเมืองหมายถึงเมืองช้างหรือเมืองเกี่ยวเนื่องด้วยช้าง ซึ่งตรงกับข้อเท็จจริงหลายประการ คำว่า “พัต-พัท-พัธ” ยังไม่อาจทราบได้ว่าคำเดิมเขียนอย่างไร คำไหน ทราบเพียงว่าใช้เป็นคำขึ้นต้น ส่วนคำพื้นเมืองที่เรียกว่า “ตะลุง” แปลว่าเสาสามขาหรือไม้หลักผูกช้างชื่อ บ้านนามเมืองของพัทลุง ที่เกี่ยวกับช้างมีมากหรือจะเรียกว่าเป็น “เมืองช้าง” ก็ได้โดยเฉพาะทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลาในแถบชะรัดซึ่งอยู่ติดกับเทือกเขาบรรทัด มีช้างป่าชุกชุม และในตำนานนางเลือดขาวตำนานเมืองพัทลุงกล่าวว่า ตาสามโม ย้ายเพชรเป็นหมอสดำหมอเผ่าม้ายกองช้าง เลี้ยงช้างส่งเจ้าพระยากรุงทองทุกปี ต่อมาพระกุมารกับนางเลือดขาวก็ได้รับมรดกเป็นนายกองเลี้ยงช้างส่งส่วยซึ่งใน ปัจจุบันชาวบ้านบางส่วนยังคงนับถือ “ตาสามช้าง”

ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 19 เมืองพัทลุงได้ตั้งขึ้นอย่างมั่นคงภายใต้การปกครองของกรุงศรีอยุธยา ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ ได้ปรากฏชื่อเมืองพัทลุงในกฎหมายพระอัยการนาทหารหัวเมือง พ.ศ.1998 ระบุว่าเมืองพัทลุงมีฐานะเป็นเมืองชั้นตรี ซึ่งนับได้ว่าเป็นหัวเมืองหนึ่งของพระราชอาณาจักรทางใต้ ที่ตั้งเมืองพัทลุงในระยะเริ่มแรกนั้นเชื่อกันว่า ตั้งอยู่ที่เมืองสทิงพระ จังหวัดสงขลาในปัจจุบัน มักจะประสบปัญหาโดนโจมตีจากกลุ่มโจรสลัดมาเลย์อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มโจรสลัดราแจะอารูและอูยงคตนะ ได้เข้าปล้นสดมภ์โจมตีเผาทำลายเมืองอยู่เนืองๆ

ในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม ตะโตะโมกอล ชาวมุสลิมที่อพยพมาจากเมืองสาเลห์ บริเวณหมู่เกาะชวา ซึ่งเป็นต้นตระกูลของสุลต่านสุไลมาน แห่งเมืองสงขลาได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานค้าขาย ณ หัวเขาแดง แล้วตั้งประชาคมมุสลิมขึ้นตรงนั้นอย่างสงบ ไม่มีการขัดแย้งกับชาวเมืองที่อยู่มาก่อน ปักหลักอยู่ยาวนานจนมีผู้คนอพยพมาอาศัยอยู่มากขึ้นในที่สุดก็พัฒนาขึ้นมาเป็นเมืองท่าปลอดภาษี มีเรือสำเภาแวะเข้ามาซื้อ

บทบาทของตะโตะโมกอลได้รับการสนับสนุนจากอาณาจักรศรีอยุธยาด้วยดี พระเจ้าทรงธรรมโปรดเกล้าฯ

แต่งตั้งเป็น "ข้าหลวงใหญ่" ผู้ดำรงตำแหน่งนี้ต่อมาคือท่านสุไลมานบุตรชายคนโต มีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาความสงบของพื้นที่ตั้งแต่ตอนล่างของนครศรีธรรมราช มาจดเขตปัตตานี ครอบคลุมครึ่งล่างของเมืองตรัง ปะเหลียนพัทลุง และสงขลา นอกจากนี้ก็ต้องเก็บส่วยสาอากรส่งถวายพระเจ้าแผ่นดินที่กรุงศรีอยุธยา ท่านสุไลมานก็ได้ทำหน้าที่นี้เรียบร้อยด้วยดีมาตลอด ต่อมาได้ย้ายเมืองสงขลาจากสทิงพระมายังหัวเขาแดงซึ่งมีชัยภูมิป้องกันตนเองได้ดีกว่า

ในสมัยสุไลมาน บุตรของคะโต๊ะโมกอล ได้ส่ง พาริซีน้องชายซึ่งเป็นปลัดเมืองมาสร้างเมืองใหม่ที่เขาชัยบุรี เพื่อป้องกันศัตรูที่จะมาโจมตีเมืองสงขลาทางบก ภายหลังได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าเมืองพัทลุง และได้ย้ายเมืองพัทลุงออกจากเมืองสงขลาตั้งแต่นั้น และตั้งเมืองอยู่ที่เขาชัยบุรีตลอดมาจนกระทั่งสิ้นกรุงศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ. 2310

ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ ได้มีการย้ายสถานที่ตั้งเมืองอีกหลายครั้งและได้ยกขึ้นเป็นเมืองชั้นโทในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในช่วงนี้เมืองพัทลุงมีผู้นำที่มีความสำคัญในการสร้างความสำเร็จและความมั่นคงให้กับบ้านเมืองหลายท่าน อาทิ พระยาพัทลุง (ขุนคางเหล็ก) พระยาวิชิตเสนา (ทองขาว) พระยาอภัยบริรักษ์ (จ้อย จันทรโรจน์วงศ์) ส่วนประชาชนชาวเมืองพัทลุงก็ได้มีบทบาทในการร่วมมือกับผู้นำ ต่อสู้ป้องกันเอกราชของชาติมาหลายครั้ง เช่น เมื่อสงครามเก้าทัพ (พ.ศ. 2328 - 2329) พม่าจัดกองทัพใหญ่ 9 ทัพ1 ใน 9 ทัพ มีเกวียนแมงยีเป็นแม่ทัพ ยกลงมาตีทางใต้ ตีได้เมืองกระบุรี ระนอง ชุมพร ไชยา และนครศรีธรรมราชตามลำดับ

ขณะที่กำลังจัดไพร่พลอยู่ที่นครศรีธรรมราช เพื่อจะยกมาตีเมืองพัทลุงและสงขลา นั้น พระยาพัทลุงโดยความร่วมมือจากพระมหาช่วยแห่งวัดป่าลิไลยก์ ได้รวบรวมชาวพัทลุงประมาณ 1,000 คน ยกออกไปตั้งขัดตาทัพที่คลองท่าเสม็ด จนกระทั่งทัพของสมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท วังหน้าในรัชกาลที่ 1 ทรงยกกองทัพมาช่วยหัวเมืองปักษ์ใต้ ตีทัพพม่าแตกหนีไป พระมหาช่วยได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ลาสิกขาแล้วแต่งตั้งเป็นพระยาทุกราษฎร์ช่วยราชการเมืองพัทลุง นอกจากสงครามกับพม่าแล้วชาวพัทลุงยังมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติในหัวเมืองภาคใต้ เพราะปรากฏอยู่เสมอว่าทางเมืองหลวงได้มีคำสั่งให้เกณฑ์ชาวพัทลุง พร้อมด้วยเสบียงอาหารไปทำสงครามปราบปรามกบฏในหัวเมืองมลายูเช่น กบฏไทรบุรี พ.ศ.2373 และพ.ศ.2381 ซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของเมืองพัทลุง ทางด้านการเมือง การปกครองในอดีตเป็นอย่างดี

ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปฏิรูปการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาลใน พ.ศ. 2437 และได้ประกาศจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2439 ประกอบด้วยเมืองต่างๆ คือ นครศรีธรรมราชพัทลุง สงขลา และหัวเมืองทั้ง 7 ที่เป็นเมืองปัตตานีเดิม สำหรับเมืองพัทลุงแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ คืออำเภอกลางเมือง อำเภออุดร อำเภอทักษิณ ขณะนั้นตัวเมืองตั้งอยู่ที่ตำบลลำปำ จนกระทั่ง พ.ศ. 2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองพัทลุงมาอยู่ที่ตำบลคูหาสวรรค์ในปัจจุบัน เพื่อจะได้อยู่ใกล้เส้นทางรถไฟ และสะดวกในด้านติดต่อกับเมืองต่างๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน เมืองพัทลุงได้มีการย้ายเมืองหลายครั้งสถานที่เคยเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุงมาแล้ว ได้แก่

- ✚ โคกเมืองแก้ว ปัจจุบัน หมู่ที่ 4 ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน
- ✚ บ้านควนแร่ ปัจจุบัน หมู่ที่ 1 ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมืองพัทลุง
- ✚ เขาชัยบุรี(เขาเมือง) ปัจจุบัน เขต 3 ตำบล คือตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง
- ✚ ท่าเสม็ด ปัจจุบัน ตำบลท่าเสม็ด อำเภอชะอวด จ.นครศรีธรรมราช
- ✚ เมืองพระรถ ปัจจุบัน หมู่ที่ 1 ตำบลควนมะพร้าว อ.เมืองพัทลุง
- ✚ บ้านควนมะพร้าว ปัจจุบัน หมู่ที่ 2 ตำบลพญาขัน อ.เมืองพัทลุง

- บ้านม่วง ปัจจุบัน หมู่ที่ 2 ตำบลพญาขัน อ.เมืองพัทลุง
- บ้านโคกสูง ปัจจุบัน หมู่ที่ 4 ตำบลลำป่า อ.เมืองพัทลุง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการจัดระเบียบบริหารส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัดและอำเภอ ได้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล ทำให้เมืองพัทลุงมีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่ง ในปัจจุบันจังหวัดพัทลุง จังหวัดพัทลุงตั้งอยู่ทางด้านฝั่งตะวันออกของภาคใต้ระหว่างละติจูดที่ 7 องศา 6 ลิปดาเหนือ ถึง 7 องศา 53 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 99 องศา 44 ลิปดาตะวันออก ถึง 100 องศา 26 ลิปดาตะวันออก ความยาวของจังหวัดจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ ประมาณ 78 กิโลเมตร และความกว้างจากทางทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก เป็นระยะทางประมาณ 53 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 3,424,473 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,140,296 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ

อำเภอเมืองพัทลุง	อำเภอควนขนุน
อำเภอเขาชัยสน	อำเภอปากพะยูน
อำเภอกงหรา	อำเภอตะโหมด
อำเภอป่าบอน	อำเภอศรีบรรพต
อำเภอป่าพะยอม	อำเภอบางแก้ว
กิ่งอำเภอศรีนครินทร์	

จังหวัดพัทลุงมีการเลือกตั้ง 5 ประเภท คือ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จังหวัดพัทลุงแบ่งเขต การเลือกตั้งออกเป็น 3 เขตเลือกตั้ง ดังนี้

เขตเลือกตั้งที่ 1 ประกอบด้วย อำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอเขาชัยสน มี หน่วยเลือกตั้ง จำนวน 221 หน่วยเลือกตั้ง

เขตเลือกตั้งที่ 2 ประกอบด้วย อำเภอควนขนุน อำเภอป่าพะยอม อำเภอศรีบรรพต กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ และอำเภอกงหรา (เฉพาะตำบลชะรัด และตำบลสมหวัง)

เขตเลือกตั้งที่ 3 ประกอบด้วย อำเภอปากพะยูน อำเภอป่าบอน อำเภอบางแก้ว อำเภอตะโหมด และอำเภอกงหรา (เฉพาะตำบลกงหรา คลองเฉลิม และคลองทรายขาว)

จังหวัดพัทลุงมีสมาชิกวุฒิสภาได้ 2 คน จากผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 มีผู้มาใช้สิทธิการเลือกตั้ง ร้อยละ 77.46 มีบัตรเสียร้อยละ 5.8 ของผู้มาใช้สิทธิ รายชื่อสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้ง ได้แก่

1. ร้อยตรี อนุกุล สุภาไชยกิจ
2. นายโอภาส รongเงิน
3. นางนที รัชกิจประการ
4. นายเจริญ ภัคดีวานิช (2552 - ปัจจุบัน)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพัทลุงมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ จำนวน 3 คน ได้แก่

- เขตเลือกตั้งที่ 1 นายสุพัชรี ธรรมเพชร พรรคประชาธิปัตย์
- เขตเลือกตั้งที่ 2 นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ พรรคประชาธิปัตย์
- เขตเลือกตั้งที่ 3 นายนริศ ขำนุรักษ์ พรรคประชาธิปัตย์

(ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพัทลุง)

นอกจากด้านการเมืองการปกครองแล้ว สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เมืองพัทลุงเคยมีชื่อเสียงในการละเล่นพื้นเมือง คือหนังตะลุง มโนราห์ ลิเกป่า ส่วนด้านศาสนา ได้มีการทะนุบำรุง พระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีต มีการพระราชทานพื้นที่พระกัลปนา วัดเขียนบางแก้ว วัดสทัง วัดพะโคะ เพื่อ บำรุงรักษาวัดให้เจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา

การปกครอง

จังหวัดพัทลุง มีรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน 3 รูปแบบ คือ

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ซึ่งมีที่ตั้งในพื้นที่จังหวัดพัทลุง จำนวน 76 ส่วนราชการ
2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค จัดรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการออกเป็น 2 ระดับ
 - ระดับจังหวัด ประกอบด้วยส่วนราชการประจำจังหวัด จำนวน 26 ส่วนราชการ
 - ระดับอำเภอ ประกอบด้วย 11 อำเภอ 65 ตำบล 670 หมู่บ้าน
3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลเมือง 9 เทศบาลตำบล และ 64 องค์การบริหารส่วนตำบล

ประชากร

จังหวัดพัทลุงมีประชากรจากทะเบียนราษฎร มีประชากรทั้งหมด 502,941 คน เป็นเพศชาย 246,887 คน เป็นเพศหญิง 256,054 คน จำนวนครัวเรือน 151,943 ครัวเรือน แยกรายอำเภอ ประกอบด้วย

อำเภอเมืองพัทลุง	มี 37,914 ครัวเรือน	ประชากร 80,974 คน
อำเภอกงหรา	มี 8,797 ครัวเรือน	ประชากร 33,706 คน
อำเภอเขาชัยสน	มี 13,038 ครัวเรือน	ประชากร 40,332 คน
อำเภอตะโหมด	มี 8,743 ครัวเรือน	ประชากร 19,141 คน
อำเภอควนขนุน	มี 25,519 ครัวเรือน	ประชากร 77,350 คน
อำเภอปากพะยูน	มี 15,378 ครัวเรือน	ประชากร 46,376 คน
อำเภอศรีบรรพต	มี 5,295 ครัวเรือน	ประชากร 16,641 คน
อำเภอป่าบอน	มี 13,170 ครัวเรือน	ประชากร 40,767 คน
อำเภอบางแก้ว	มี 5,924 ครัวเรือน	ประชากร 20,790 คน
อำเภอป่าพะยอม	มี 10,068 ครัวเรือน	ประชากร 33,241 คน
อำเภอศรีนครินทร์	มี 8,097 ครัวเรือน	ประชากร 25,456 คน

(ข้อมูลงานทะเบียน ที่ทำการปกครองจังหวัดพัทลุง ณ เดือนมีนาคม 2551)

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ไฟฟ้า ปีพ.ศ. 2550 จำนวนครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ 130,748 ครัวเรือน ไม่มีไฟฟ้า 271 ครัวเรือน

ประปา ปีพ.ศ. 2549 -2550 ก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน 71 โครงการ ทั่วทุกอำเภอ

โทรศัพท์ ปีพ.ศ. 2550 บริการโทรศัพท์ในจังหวัด พัทลุง จำนวน 23,837 หมายเลข จำนวนหมายเลขที่มีผู้เช่า จำนวน 20,609 หมายเลข หมายเลขราชการ จำนวน 1,375 หมายเลข จำนวนหมายเลขบ้าน จำนวน 16,573 หมายเลข หมายเลขธุรกิจ จำนวน 1,015 หมายเลข จำนวนหมายเลขสาธารณะ จำนวน 1,505 หมายเลข

คมนาคม ปี 2551 สายทางลาดยาง 1,727 กิโลเมตร ทางคอนกรีต 350 กิโลเมตร ทางลูกรัง 890 กิโลเมตร และสะพาน 233 แห่ง

แหล่งน้ำ ปี 2550 มีข้อมูลแหล่งน้ำจากฐานข้อมูล กกช. 2 ค 176 แหล่งน้ำ แม่น้ำ 352 สาย มีการพัฒนาแหล่งน้ำรวมทั้งสิ้น 302 โครงการ จำแนกเป็นโครงการขนาดใหญ่ 1 โครงการ โครงการขนาดกลาง 9 โครงการ โครงการขนาดเล็ก 95 โครงการ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 14 โครงการ โครงการงาน ศูนย์บริการเกษตรกรเคลื่อนที่จำนวน 72 โครงการ โครงการขุดลอกลำน้ำธรรมชาติ จำนวน 91 โครงการ และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า จำนวน 20 โครงการ ปริมาณน้ำที่เก็บกักโดยเฉพาะอ่างเก็บน้ำ รวมทั้งสิ้น 39.14 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ด้านน้ำเพื่อการเกษตรทั้งสิ้น 652,127 ไร่ หรือคิดเป็นสัดส่วนพื้นที่ที่รับประโยชน์ต่อพื้นที่การเกษตรเท่ากับ 0.44 (พื้นที่การเกษตร 1,456,300 ไร่)

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดพัทลุงมีทั้งภูเขาสูงสลับซับซ้อน ที่ราบลอนตื้น ที่ราบลุ่มและภูมิประเทศเป็นเกาะในทะเลสาบสงขลา ซึ่งพอจะสรุปออกได้เป็น 3 บริเวณ ดังนี้

1. บริเวณเทือกเขาและที่สูงด้านทิศตะวันตกมีเทือกเขาบรรทัดทอดเป็นแนวยาวจากทิศเหนือส่วนต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราช จนถึงทิศใต้ของจังหวัดสงขลา ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ 40-800 เมตร เริ่มจากอำเภอศรีบรรพต อำเภอศรีนครินทร์ อำเภอกงหรา อำเภอตะโหมด อำเภอป่าบอน มีความกว้างโดยเฉลี่ยจากเทือกเขาบรรทัดไปทางทิศตะวันออกประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นต้นกำเนิดลำคลองหลายสายที่ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลา ที่สำคัญได้แก่ คลองท่าแนะ คลองป่าพะยอม คลองบางแก้ว คลองท่ามะเดื่อ คลองนาท่อม คลองหัวหมอน คลองป่าแก่ คลองปันแต คลองลำสินธุ์ คลองเกิด คลองโละจังกระ คลองตะโหมด

2. บริเวณที่ราบสลับที่ตอน ที่ความสูงจากระดับน้ำทะเลอยู่ระหว่าง 5-15 เมตร ลักษณะเป็นเนินเขาเตี้ยๆ เริ่มจากอำเภอควนขนุน อำเภอเมือง อำเภอเขาชัยสน อำเภอตะโหมด อำเภอป่าบอน มีความกว้างโดยเฉลี่ยถัดจากบริเวณที่ 1 ไปทางทิศตะวันออกไปจนจรดเขตแนวรถไฟประมาณ 20 กิโลเมตร

แผนที่จังหวัด

สภาพภูมิอากาศในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

จังหวัดพัทลุงมีสภาพอากาศแบบร้อนชื้น มี 2 ฤดูกาล ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนกรกฎาคม-มกราคม รวมระยะเวลาประมาณ 7 เดือน ในช่วงฤดูฝนนี้มีปริมาณฝนตกตั้งแต่เดือน ตุลาคม-ธันวาคม โดยปริมาณฝนจะตกหนักมากที่สุดในเดือนพฤศจิกายนคือมีปริมาณฝนตกสูงสุด 567 มิลลิเมตรและมีจำนวนวันฝนตก 21 วัน ลักษณะของอากาศในฤดูนี้จะเย็นและชื้น เนื่องจากมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน โดยจะมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยอยู่ในช่วง 73.5 -82.5 เปอร์เซ็นต์ และอุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ในช่วงระหว่าง 26-29 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ - กลางเดือนกรกฎาคม รวมเวลาประมาณ 5 เดือน ในช่วงฤดูร้อนนี้ความร้อนของอากาศจะไม่ร้อนอบอ้าวมากนัก เพราะได้รับอิทธิพลของกระแสลมและไอน้ำจากบริเวณใกล้เคียง ความร้อนและความอบอ้าวของอากาศสูงสุดในช่วงเดือนเมษายน โดยเฉลี่ยอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 29.1 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำสุดในช่วงเดือนพฤษภาคม คือมีปริมาณน้ำฝนประมาณ 75.6 มิลลิเมตร และมีจำนวนวันฝนตก 12 วัน ในช่วงฤดูร้อนนี้มักเกิดสภาพแห้งแล้งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากมีปริมาณฝนตกน้อย และอุณหภูมิของอากาศค่อนข้างสูง

พื้นที่ภูเขา มีลักษณะเป็นเทือกเขาที่มียอดสูง ๆ ต่ำ ๆ มีความสูงเฉลี่ยประมาณ 800 เมตร และลาดไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ลงสู่ทะเลสาบสงขลาในอัตราความลาดชัน 25 - 30 เปอร์เซ็นต์ เทือกเขานี้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขานครศรีธรรมราช เรียกกันโดยทั่วไปในท้องถิ่นว่า เขาบรรทัด พื้นที่ภูเขามีเนื้อที่รวมกันประมาณ 835.90 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 24.41 ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอป่าบอน ตะโหมด กงหรา ศรีนครินทร์ ศรีบรรพต และป่าพะยอม

พื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน เป็นส่วนที่อยู่ถัดจากเทือกเขาบรรทัด หรือพื้นที่เชิงเขา ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเตี้ย ๆ ที่เรียกกันโดยทั่วไปในท้องถิ่นว่า ควน มีเนื้อที่ประมาณ 539.70 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 15.76 ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่ในเขตอำเภอป่าบอน ตะโหมด ศรีนครินทร์ กงหรา ศรีบรรพต และป่าพะยอม

พื้นที่ราบ มีเนื้อที่รวมกันประมาณ 1,485.54 ตารางกิโลเมตรหรือร้อยละ 43.38 ของพื้นที่ทั้งหมด ลักษณะพื้นที่ราบ และเนื่องจากเป็นที่ที่เหมาะสมแก่การกสิกรรม ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดจึงนิยมตั้งถิ่นฐานหนาแน่นในบริเวณนี้ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอป่าพะยอม อำเภอควนขนุน อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอเขาชัยสน อำเภอบางแก้ว และอำเภอปากพะยูน

พื้นที่เกาะ เป็นพื้นที่ในบริเวณทะเลสาบสงขลาในเขตจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอปากพะยูน มีเนื้อที่รวมกันประมาณ 219.17 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 6.40 ของพื้นที่ทั้งหมด ได้แก่ เกาะราบ เกาะหมาก เกาะเสื่อ เกาะโคบ เกาะนางคำ เกาะแกงและเกาะยวน ส่วนพื้นที่เกาะเป็นถิ่นที่อยู่ของนกแอนกินรังมีเนื้อที่รวมกันประมาณ 700 ไร่หรือ 1.12 ตารางกิโลเมตร

อนึ่ง พื้นน้ำในจังหวัดพัทลุงนั้นนับเป็นส่วนสำคัญของทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วยทะเลน้อยและทะเลหลวงหรือทะเลสาบสงขลาตอนใน ผืนน้ำข้างต้นนี้ตั้งอยู่ในเขต อำเภอควนขนุน เมืองพัทลุง เขาชัยสน บางแก้ว และปากพะยูน คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 344.16 กิโลเมตร หรือร้อยละ 10.05 ของพื้นที่ทั้งหมด

อุณหภูมิ

จังหวัดพัทลุงมีลักษณะเป็นภูเขาและที่ราบสูงทางด้านทิศตะวันตกประกอบด้วยเทือกเขาบรรทัดถัดมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ราบสลับที่ดอน และเป็นพื้นที่ราบลุ่มจดทะเลสาบสงขลา สามารถจำแนกภูมิประเทศออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ พื้นที่ภูเขา พื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน พื้นที่ราบ และพื้นที่เกาะ จังหวัดพัทลุงมีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 3,424.473 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,140,296 ไร่ เป็นพื้นดิน 1,919,446 ไร่ พื้นน้ำ 220,850 ไร่ จึงมีอากาศอบอุ่น เย็นสบาย ไม่ร้อนจัด หรือหนาวจัดตลอดปี ทั้งนี้เนื่องจากอยู่ใกล้ทะเล และอุณหภูมิในมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้มีความแตกต่างกัน ไม่มากนัก คือมีอุณหภูมิเฉลี่ยรายเดือนในช่วง 10 ปี

(พ.ศ.2537-2546) อยู่ระหว่าง 26-29 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนธันวาคมเท่ากับ 26.68 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน เท่ากับ 33.7 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีเท่ากับ 27.9 องศาเซลเซียส

สภาพแหล่งน้ำโดยทั่วไป

แหล่งน้ำโดยทั่วไปของจังหวัดพัทลุง แหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สามารถนำน้ำขึ้นมาใช้ได้ เช่น ทะเลสาบ แม่น้ำ คูคลอง หนอง บึง ลำห้วย น้ำตก น้ำซับ และน้ำพุ แหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง ได้แก่

1. กลุ่มน้ำป่าพะยอม มีอาณาเขตครอบคลุม 3 อำเภอ คือ อำเภอควนขนุน อำเภอศรีบรรพต และอำเภอป่าพะยอม มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 480 ตารางกิโลเมตร กลุ่มน้ำป่าพะยอมประกอบด้วยลุ่มน้ำย่อยในระดับอำเภอจำนวน 15 สายไหลผ่านพื้นที่ 8 ตำบล 40 หมู่บ้านไหลผ่านที่ราบลุ่มป่าพะยอมออกสู่ทะเลน้อย ในฤดูแล้งจะมีน้ำค่อนข้างน้อย บริเวณนี้มีคลองที่สำคัญได้แก่ คลองตลิ่งชัน คลองป่าพะยอม คลองเรียน คลองแหลม โตนด คลองไทร คลองปันแต เป็นต้น และมีลำห้วยซึ่งเปลี่ยนชื่อไปตามหมู่บ้านที่ไหลผ่านอีกหลายสาย

2. กลุ่มน้ำท่าแนะ มีอาณาเขตครอบคลุม 3 อำเภอ คือ อำเภอศรีบรรพต อำเภอควนขนุน อำเภอเมือง มีพื้นที่ทั้งหมด 395 ตารางกิโลเมตร หรือ 246,785 ไร่ มีลุ่มน้ำย่อยจำนวน 13 สายไหลผ่านพื้นที่ 9 ตำบล 69 หมู่บ้าน ลุ่มน้ำท่าแนะไหลจากเทือกเขาบรรพตด้านทิศตะวันตกไหลผ่านที่ราบลุ่มลงสู่ ทะเลสาบที่บ้านปากประในฤดูแล้งน้ำค่อนข้างน้อย นอกจากคลองท่าแนะแล้วยังมีลำคลองสายอื่นๆ ได้แก่ คลองโงกน้ำ คลองท่าเตย คลองพังโย คลองจันนา คลองห้วยไทร คลองปรางหมู่ คลองทำน่านาว คลองเรือ และคลองประ เป็นต้น

3. กลุ่มน้ำนาท่อม มีอาณาเขตครอบคลุม 2 อำเภอ คือ อำเภอเมือง และกิ่งอำเภอศรีนครินทร์ มีพื้นที่ทั้งหมด 528 ตารางกิโลเมตร หรือ 330,000 ไร่ มีลุ่มน้ำย่อย 14 สาย ไหลผ่าน 16 ตำบล 143 หมู่บ้าน ลุ่มน้ำนาท่อมมีต้นน้ำบริเวณเทือกเขาบรรพตไหลผ่านที่ราบลุ่มบริเวณอำเภอเมือง กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ ไหลออกสู่ทะเลสาบสงขลาที่บ้านลำป่านอกจากคลองนาท่อม ซึ่งเป็นลำน้ำสายหลักแล้วยังมีลำน้ำอื่นๆ ได้แก่ คลองสินธุ์ คลองนาหวง คลองใหญ่ คลองลำกะ คลองท่าโพธิ์ คลองลำเบ็ด คลองลำป่า เป็นต้น

4. กลุ่ม น้ำหัวหมอน สะพานหยี มีอาณาเขตครอบคลุม 3 อำเภอ คือ อำเภอกงหรา อำเภอเขาชัยสน และอำเภอเมือง มีพื้นที่ 525 ตารางกิโลเมตร หรือ 328,125 ไร่ ลุ่มน้ำนี้ประกอบด้วยลำคลองย่อย จำนวน 19 สาย ไหลผ่านพื้นที่ 7 ตำบล 53 หมู่บ้านลำน้ำไหลออกสู่ทะเลสาบสงขลาบริเวณสะทัง อำเภอเขาชัยสน นอกจากคลองหัวหมอนซึ่งเป็นลำคลองสายหลักแล้ว ยังมีคลองอื่นๆ ได้แก่ คลองเขาตะไคร้ คลองเฉลิม คลองชะรัต คลองหารโพธิ์ เป็นต้น

5. กลุ่มน้ำท่าเซียด-บางแก้ว มีอาณาเขตครอบคลุม 4 อำเภอ คือ อำเภอตะโหมด อำเภอบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน และอำเภอป่าบอน มีพื้นที่ทั้งหมด 620 ตารางกิโลเมตร หรือ 387,500 ไร่ ประกอบด้วย ลุ่มน้ำย่อยจำนวน 17 สาย ฤดูแล้งมีน้ำค่อนข้างน้อยคลองสายหลัก ได้แก่ คลองท่ามะเดื่อ คลองโห้ละจังกระ คลองหัวช้าง คลองนุ้ย คลองตะโหมด เป็นต้น

6. กลุ่มน้ำป่าบอน-พรุฬ้อ มีอาณาเขตครอบคลุม 2 อำเภอ คือ อำเภอป่าบอน อำเภอปากพูน มีพื้นที่ทั้งหมด 866 ตารางกิโลเมตร หรือ 541,250 ไร่ ประกอบด้วย ลำน้ำสายย่อยจำนวน 16 สาย ไหลออกสู่ทะเลสาบสงขลา ที่บ้านฝาละมีและบ้านหัวควน มีลำน้ำสายหลัก 2 สาย คือ คลองป่าบอน และคลองพรุฬ้อ

7. ทะเลสาบสงขลา เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด คือ สงขลา และพัทลุง จากการศึกษาของกองวิเคราะห์ผลกระทบสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม

แห่งชาติ ปี 2552 พบว่า ทะเลสาบสงขลา มีเนื้อที่ประมาณ 1,039 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 649,375 ไร่ โดยมีความ ลึก 1-3 เมตรแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ทะเลสาบตอนล่าง ทะเลสาบตอนบน และทะเลน้อย

- ทะเลสาบตอนล่าง มีพื้นที่ 223 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 139,375 ไร่ แหล่งน้ำตอนนี้มีลักษณะ เป็นน้ำเค็มและน้ำกร่อย มีอาณาเขตตั้งแต่ปากอ่าวพัทลุง ถึงช่องแคบปากกรอ

- ทะเลสาบตอนบน หรือทะเลหลวง มีเนื้อที่ 786 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 491,250 ไร่ ตอนเหนือ สุดน้ำจะจืด ตั้งแต่เขตอำเภอปากพะยูน ลงมาจนถึงช่องแคบปากกรอเป็นน้ำกร่อย แต่ภายหลังสร้างประตูน้ำปา กระทบที่อำเภอโนดปี พ.ศ.2494 กลายเป็น น้ำจืดเกือบตลอดปี

- ทะเล น้อย มีเนื้อที่ 30 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 18,750 ไร่ เป็นทะเลสาบที่มีน้ำจืดตลอดปีอยู่ เหนือสุดของทะเลสาบสงขลา อยู่ในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยมีคลองนางเรียม และคลองปากประ เชื่อมต่อกับทะเลหลวง (ทะเลสาบตอนบน)

ระบบชลประทานและพื้นที่รับน้ำชลประทาน

จากการที่พื้นที่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดพัทลุงติดต่อกับเทือกเขาบรรทัดซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำ ธารสายสั้นๆ ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลาหลายสายจึงทำให้การพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้ให้มี ประสิทธิภาพ สามารถนำน้ำมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น โดยการก่อสร้างระบบชลประทานขนาดต่างๆ ทำให้มีพื้นที่การเกษตร ได้รับประโยชน์จำนวน 518,948 ไร่ ซึ่งระบบชลประทานที่ได้ก่อสร้างแบ่งได้ดังนี้

1. โครงการชลประทานขนาดใหญ่ จำนวน 1 โครงการ พื้นที่ได้รับประโยชน์ จำนวน 103,298 ไร่
2. โครงการชลประทานขนาดกลาง จำนวน 9 โครงการ พื้นที่ได้รับประโยชน์ จำนวน 231,600 ไร่
3. โครงการชลประทานขนาดเล็ก จำนวน 73 โครงการ พื้นที่ได้รับประโยชน์ จำนวน 184,050 ไร่

พืชเศรษฐกิจ

การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญในจังหวัดพัทลุงด้านพืช รายได้สาขาพืชในปี 2545 มีมูลค่า 3,917.02 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 68.63 ของรายได้ภาคการเกษตรเมื่อเทียบกับรายได้ในสาขาพืชในปี 2544 ซึ่งมีมูลค่า 3,256.58 ล้านบาท แล้วพบว่าการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 660.44 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 20.28 โดยรายได้ จากการผลิตสาขาพืชจะประกอบด้วยพืชอาหาร พืชน้ำมัน พืชเส้นใย พืชไร่ พืชผัก ไม้ผล ไม้ยืน ต้น สมุนไพร และเครื่องเทศ ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชอื่นๆแต่มานับรวมรายได้ จากการขายลำต้นไม้ยืนต้นที่ ให้ผลผลิต เช่น ไม้ยางพารา ลำไผ่ ลำต้นตาล ลำต้นมะพร้าว เป็นต้น

ศิลปะ-วัฒนธรรม-ประเพณี

งานประเพณีแข่งโพนลากพระ (ชักพระ)

นิยมทำกันทั่วไปในภาคใต้ ในช่วงเดือน 11 (แรม 1 ค่ำ เดือน 11) สำหรับจังหวัดพัทลุง เป็นการลากพระทางบก ซึ่ง จะมีการตีโพน (กลอง) เพื่อควบคุมจังหวะในการลากพระ ผู้ตีโพนอยู่บนขบวน และเมื่อผ่านวัดต่างๆ ก็จะมีการตีโพน ทำทายกัน ทำให้มีการแข่งขันตีโพนเกิดขึ้น ทางจังหวัดได้จัดให้มีการแข่งขันตีโพนขึ้นเป็นประจำทุกปี

การละเล่นซัดตัม

ประเพณีที่มาเกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระ มีการนำใบไม้มาห่อหุ้มภัตตาหาร ซึ่งเรียกกันว่า "ข้าวตัม" หรือ "ตัม" และพยายามโยนตัมเหล่านั้นให้ลงบาตร แต่การโยนทำให้ตัมพลาดไปถูกเหล่าพุทธศาสนิกชนด้วยตัวเอง จึง กลายเป็นการละเล่นซัดตัม และพัฒนาเป็นการแข่งขันด้านไหวพริบ และความรวดเร็วว่องไวในการซัด การละเล่น

ซัดตัม ต้องอาศัยความกล้าหาญเป็นอย่างมาก เพราะถ้าไม่สามารถหลบหลีกตัมของคู่ต่อสู้ อาจจะเป็นอันตรายได้ ทางจังหวัดพัทลุงจึงได้จัดให้มีการแข่งขันซัดตัมรวมอยู่ในงานประเพณีแข่งโพนลากพระในเดือน 11 ด้วย

ประเพณีชิงเปรต

เป็นงานประเพณีซึ่งจัดขึ้นในเทศกาลสารทไทย ปีหนึ่งจะมีการจัดงานชิงเปรตขึ้น 2 ครั้ง คือในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 อีกครั้งหนึ่ง ชาวเมืองพัทลุงจะพากันไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องของตน โดยจัดสำหรับเครื่องคาวหวานใส่สำหรับไปถวายพระ พร้อมกับนำขนมและอาหารคาว หวานอีกส่วนหนึ่งตั้งไว้ตรงปากทางเข้าวัดเรียกว่า "ตั้งเปรต" พอทำบุญเสร็จก็มีการชิงเปรต คือมีการแย่งอาหารคาวหวาน และขนมที่ตั้งไว้ โดยถือว่าการแย่ง หรือชิงเครื่องเช่นสังเวเปรตบรรพบุรุษนั้นกินแล้วจะโชคดี

งานวันอนุรักษ์มรดกและงานมหกรรมชิงแชมป์หนังตะลุง

เป็นงานที่จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนเมษายนของทุกปี เป็นการจัดนิทรรศการการละเล่นพื้นบ้านปักษ์ใต้ และการประกวดหนังตะลุงซึ่งได้รับความสนใจจากศิลปินพื้นบ้านเข้าร่วมการประกวดด้วย จัดขึ้น ณ บริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัดพัทลุง

โนรา

เป็นการละเล่นพื้นเมืองภาคใต้ที่มีมาแต่โบราณ

สถานที่สำคัญ-แหล่งท่องเที่ยว

แหลมจองถนน

อยู่บนเนินดินและลาดชันลงไปยังชายหาดทะเลสาบสงขลา สามารถมองเห็นทิวทัศน์

อนุสาวรีย์พระยาทุกขราษฎร์ (ช่วย) อำเภอมือเมือง

ตามประวัติกล่าวว่าพระยาทุกขราษฎร์ เดิมเป็นพระ ชื่อพระมหาช่วย จำพรรษาอยู่ที่วัดป่าเลไลยก์ ในรัชกาลที่ 1

ศูนย์รวมหัตถกรรมกะลามะพร้าว

เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมผลิตภัณฑ์กะลาที่มีชื่อเสียง

วัดคูหาสวรรค์

เป็นโบราณสถานที่สำคัญแห่งหนึ่ง สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 13-15 ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปปางไสยาสน์องค์ใหญ่

ถ้ำสุมน อ่าเภอมือเมือง

เป็นถ้ำที่มีหินงอกหินย้อยและมีห้องโถงกว้างขวางใหญ่โต และร่มเย็นวิจิตรตระการตาตามธรรมชาติ ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เป็นสถานที่วิปัสสนาและปฏิบัติธรรม

หาดแสนสุขลำปำ

เป็นหาดทรายที่มีทิวสนร่มรื่นริมฝั่งทะเลสาบสงขลา มีสะพานเชื่อมไปยังเกาะล่อ

น้ำตกลานหม่อมจ้อย

เป็นน้ำตกที่อยู่ท่ามกลางป่าที่ร่มรื่น อยู่ในบริเวณหน่วยพิทักษ์สัตว์ป่าบ้านตะโหมด น้ำตกจะแบ่งเป็นชั้นๆ มีแอ่งน้ำ

เขากทะเล

ตั้งตระหง่านอยู่ทางด้านตะวันออกของสถานีรถไฟ เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดพัทลุง สูงประมาณ 250 เมตร ลักษณะพิเศษของภูเขาภูเขานี้คือ มีโพรงทะลุมองเห็นอีกด้านหนึ่ง อยู่บริเวณตอนปลายของยอดเขา

ศูนย์ศิลปหัตถกรรมรูปหนังบางแก้ว

แกะรูปหนังตะลุง หน้าใหญ่ และรูปแบบใหม่ ๆ

แอ่งน้ำหุแระ

เป็นคลองขนาดใหญ่ น้ำใสสะอาด พื้นคลองเป็นทรายและโคลนหิน บริเวณน้ำลึก เหมาะแก่การพักผ่อน
น้ำตกไพรวัลย์ อำเภอองครักษ์

เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ เจียบสงบร่มเย็น ด้วยพรรณไม้ธรรมชาติ

วัดเขียนบางแก้ว

วัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นวัดเก่าแก่ที่มีพระธาตุบางแก้ว เป็นปูชนียสถานที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดพัทลุง
สร้างแบบเดียวกับพระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชแต่ขนาดเล็กกว่า

พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ

เป็นพระพุทธรูปประจำภาคใต้ ประดิษฐานอยู่ในศาลาจตุรมุข เป็นพระพุทธรูปหล่อสัมฤทธิ์ปาง
สมาธิ

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อำเภอควนขนุน

ประชาชนมักเรียกกันว่า “อุทยานนกน้ำทะเลน้อย” ซึ่งเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งแรกของประเทศไทย

วัดวัง อำเภอเมือง

เป็นปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัด เดิมเป็นวัดโบราณสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย

วังเจ้าเมืองพัทลุง

เดิมเป็นที่ว่าราชการและเป็นที่พักอาศัยของเจ้าเมือง สร้างในสมัยพระยาพัทลุง (น้อย จันทโรจวงศ์)

หมู่เกาะสี่ เกาะห้า อำเภอปากพะยูน

เป็นหมู่เกาะหินปูนตั้งอยู่ในทะเลสาบสงขลาตอนใน ประกอบด้วยเกาะเล็กเกาะใหญ่ซึ่งเป็นเกาะที่เกิดจาก
การทับถมของตะกอนปากน้ำ เกาะแก่งต่างๆ

อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

อุทยานฯ ลำดับที่ 42 ของประเทศไทย ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเทือกเขาบรรทัด มีภูเขาสลับซับซ้อน มี
การท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เช่นการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เทียวถ้ำและการพักค้างแรมกลางป่า

แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

✦ ถ้ำรินเทพนิมิต

เป็นถ้ำที่สวยงาม แบ่งเป็นห้องโถงหลายห้อง มีด้วยหินงอกหินย้อย

✦ ถ้ำวังนายผุด

เป็นถ้ำที่มีความสวยงามวิจิตรตระการตาด้วยหินงอก หินย้อย และมีทางลอดทะลุไปอีกด้านหนึ่ง
ได้ มีถ้ำขนาดเล็กๆ เป็นหลืบถ้ำอีกเป็นจำนวนมาก

✦ ถ้ำมัจฉาปลาวน

เป็นถ้ำขนาดกลาง ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อย มีแอ่งน้ำ มีฝูงปลาหมักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มี
ค้างคาวหลายประเภท

✦ น้ำตกปากแจ่ม

เป็นน้ำตกที่มีความสวยงาม มีน้ำไหลตลอดปี เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของจังหวัดตรัง

✦ น้ำตกน้ำปลิว

เป็นน้ำตกขนาดเล็ก แต่มีน้ำไหลตลอดปี

✿ **น้ำตกธาราวรินทร์**

เป็นแหล่งน้ำซับขนาดใหญ่ ไหลลดหลั่นลงมาเป็นชั้น เลียบลานหินปูน

✿ **น้ำตกควนประ**

เป็นน้ำตกที่มีความสวยงาม เกิดจากเทือกเขาบรรทัด ไหลลดหลั่นลงมาเป็นชั้นรวมเป็นลำธารสายใหญ่

✿ **น้ำตกหนานสวรรค์**

เป็นน้ำตกขนาดเล็ก เกิดจากแหล่งน้ำซับบนเทือกเขาบรรทัด ตกลงมาเป็นแอ่งน้ำน้อยใหญ่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส

✿ **น้ำตกหนานปลิว**

เป็นน้ำตกที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัด มีความสูงมาก ตกลงมาจากหน้าผาดหลั่นกันลงมาเป็นชั้นๆ บริเวณน้ำตกเป็นป่าดิบชื้นอยู่ที่อุดมสมบูรณ์

✿ **น้ำตกเขาคราม**

อยู่ในบริเวณป่าเขาคราม หน้าผาสวยงาม ผาหินลาดกว้าง มีลำธาร

✿ **น้ำตกหนานควายพลัด**

เป็นน้ำตกที่เกิดจากเทือกเขาบรรทัด ไหลลดหลั่นกันลงมาเป็นชั้นๆ รวมเป็นลำธารสายใหญ่

